

Florin Daniel CĂȘUNEANU

Criminalitatea organizată în legislațiile penale europene

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CĂȘUNEANU, FLORIN DANIEL

Criminalitatea organizată în legislațiile penale europene /

Florin Daniel Cășuneanu. - București : Universul Juridic, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-085-3

343.9(4)

343.359.2(4)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE:

fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

CAPITOLUL I

Noțiunea de crimă/criminalitate organizată

1.1. Noțiuni introductive

În noua eră a globalizării, granițele s-au deschis, bariere comerciale au căzut, iar informația se propagă printr-o simplă apăsare de buton. Averi sunt construite din traficul de droguri, prostituție, trafic ilegal de arme de foc și dintr-o multitudine de alte delictе naționale sau transfrontaliere. În fiecare an, organizațiile criminale adună și spală sume uriașe de bani. *„Nu au fost niciodată atât de multe perspective economice pentru atât de mulți oameni. Dar niciodată nu au fost atât de multe oportunități pentru ca organizațiile criminale să utilizeze sistemul”*, a spus Pino Arlacchi, director executiv al Oficiului Națiunilor Unite pentru controlul drogurilor și prevenirea criminalității la al zecelea Congres al Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul infractorilor (Viena, 8-17 mai 2000).

Percepută, altădată, ca o amenințare locală, criminalitatea organizată s-a transformat în prezent într-un fenomen internațional și deosebit de alarmant din cauza consecințelor pe care le are. Criminalitatea a preluat tendințele de modernizare a societății umane. *„Crima modernă, la fel ca și afacerile moderne, are tendința de centralizare, organizare și comercializare (...) criminalii aplică metodele de afaceri [...]”. Oamenii și femeile răului formează trusturi*” spunea, în 1919, Henry Barrett, director operativ al Chicago Crime Commission¹. Crima organizată este percepută astăzi ca fiind o *superputere*².

Criminalitatea organizată, sub toate formele ei (*traficul de armament, de materiale nucleare și de droguri, imigrația ilegală,*

¹ Chicago Crime Commission – „Buletin” nr. 6, october 1919, p. 1 apud. Humbert S. Nelli – *A Brief History of American Syndicate Crime*, in „Organized Crime in America: Concept and controversies”, edit. Timothy S. Bynum, Willow Tree Press, Monsey, NY, 1987.

² Ch. Chocquet, *La criminalité organisée dans la reflexion geopolitique*, Cahiers de la sécurité, nr. 7, janvier-mars 2009, www.cahiersdelasecurite.fr/cs7/chocquet.

spălarea banilor), dar și *terorismul* constituie amenințări globale, atât prin amploarea, cât și prin varietatea sau ingeniozitatea mijloacelor de care dispun și pe care le utilizează pentru atingerea propriilor obiective.

Crima organizată și terorismul nu sunt fenomene noi apărute pe scena lumii. Ceea ce este nou este ritmul lor rapid de propagare, amploarea rețelilor ce le susțin sau ușurința cu care eludează legea. Grupurile crimei organizate sunt din ce în ce mai sofisticate și mobile. Activitățile lor se întind de la traficul de droguri și prostituție, până la imigrație ilegală, traficul de ființe umane, spălare de bani, criminalitatea economică, contrabandă de mărfuri contrafăcute și chiar infracțiuni de mediu, cum ar fi cele de deversare de deșeuri toxice. Din cauza caracterului său secret, criminalitatea organizată nu poate fi descoperită decât cu dificultate. Aceasta deoarece, de fiecare dată impune **legea tăcerii** pentru membrii săi, dar și pentru populația care trăiește pe teritoriul pe care-l controlează.

În lumea de astăzi, mai mult ca oricând, a luat o amploare fără precedent crima organizată, cu nucleul ei dur, *criminalitatea economico-financiară*, precum și *corupția*, fenomene ce tind să erodeze baza sistemului economic și să afecteze instituțiile fundamentale ale statului de drept.

Tot mai mult, organizațiile criminale profită de contradicțiile generate de permisivitatea sau chiar lipsa unor legi, de neaplicarea legilor existente, de relațiile neadecvate dintre sferele politice, economice și administrative, precum și de ineficiența ori slaba colaborare între structurile interne abilitate în combaterea fenomenului infracțional. Infiltrarea structurilor crimei organizate în cadrul structurilor economice îngreșează libertatea de acces la investiții, afectează forța de muncă, consumul, piețele de desfacere, proprietatea, capitalul, activitatea productivă, ceea ce are consecințe negative asupra bunăstării populației și dezvoltării economice.

Criminalitatea organizată și corupția sunt fenomene omniprezente, care pot fi întâlnite în țări diferite din punct de vedere economic sau al dezvoltării sociale. Deși anumite societăți sunt mai vulnerabile decât altele și pot suferi mai mult de pe urma efectelor devastatoare ale criminalității organizate și corupției, totuși nicio țară din lume nu este, în prezent, imună la influența distructivă a corupției și criminalității organizate.

Extinderea și evoluția rapidă a criminalității organizate și a corupției se află în legătură strânsă de cauzalitate cu dinamica întregului ansamblu economico-social, constituind o reflectare indirectă a curenților și disfuncționalității acestuia.

Globalizarea crimei organizate a avut loc în tandem cu globalizarea economiei mondiale. În anii '70 cele mai multe organizații criminale erau ancorate în țările lor de origine. În anii '80, organizațiile tradiționale ca Triadele chinezești, Yakuza japoneză sau Mafia siciliană, s-au transformat în organizații globale, devenind tot mai sofisticate și diversificate pentru noile piețe internaționale¹. Colapsul Uniunii Sovietice din 1990 a favorizat expansiunea organizațiilor criminale, iar extinderea Uniunii Europene din 2004 și 2007 a deschis noi piețe pornind de la granițele cu Belarus și Ucraina, până la Oceanul Atlantic.

Crima organizată este „*un atac masiv împotriva societății, afectând, practic, toate componentele acesteia de la nivelul individului până la nivelul colectivităților și al instituțiilor statului și amenințând chiar elementele care stau la baza ordinii democratice*”².

În fapt, în ultimele decenii s-a produs transformarea criminalității de tip asociativ în criminalitate organizată; astfel, organizațiile *nou-născute* au înghițit grupurile mici (cu acțiune preponderent locală) producând organizarea activităților criminale. Dar evoluția acestui flagel al prezentului nu s-a oprit aici: organizațiile criminale locale s-au unit formându-se astfel organizații criminale regionale și internaționale. Astfel că, pornindu-se de la grupurile criminale, s-a ajuns la organizațiile criminale transfrontaliere, criminalitatea simplă locală cu organizare mai mult sau mai puțin elaborată transformându-se în criminalitate organizată transfrontalieră.

Ce a determinat o astfel de evoluție?

În primul rând nevoia și tendința criminalilor de sporire a profitului, „ambițiile” de control a principalelor sectoare ale societății. Apoi au intervenit factorii politici, sociali, economici: procesul de globalizare economică, prăbușirea blocului comunist din Europa – la care s-a adăugat și fenomenul de „capitalizare” a Chinei –, dispariția unor vechi state prin divizare, conflictele armate regionale, discrepanțele între

¹ P. Lunde și J. Morton, *Organized Crime: An Inside Guide to the World's Most Successful Industry*, Dorling Kindersley, Londra, 2004, p. 11.

² Raportul Organizației Națiunilor Unite privind impactul Activităților Crimei Organizate – aprilie 1993, p. 3.

statele europene în ceea ce privește nivelul dezvoltării economice și, pe cale de consecință, nivelul de trai, dezvoltarea fenomenului migrației, dezvoltarea tehnicii – în special a informaticii – dezvoltarea mișcărilor de sorginte etnică și, nu în ultimul rând, criza economică.

Toate acestea au fost însoțite inițial, de o lipsă totală de reacție de prevenire și de represiune din partea instituțiilor statale. Lipsa de reacție a fost determinată de amploarea fenomenului dezvoltării criminalității; practic instituțiile statelor au fost luate prin surprindere de această dezvoltare. Apoi, s-a adăugat și lipsa de pregătire a acestor instituții de ordine publică, dar și a dominării lor de către înșiși organizațiile criminale: de multe ori organizațiile criminale au ajuns să controleze, practic, toate instituțiile statului care aveau chiar rolul de a fi „adversarii” criminalității.

1.2. Conceptul de „crimă/criminalitate organizată”

Criminalitatea organizată este o noțiune destul de dificil de definit. În literatura juridică internațională se remarcă o inconsecvență terminologică în ceea ce privește utilizarea diferiților termeni cu privire la fenomenul denumit generic „criminalitate/crimă organizată”. Astfel, se utilizează noțiuni, precum: „criminalitate organizată”, „crimă organizată”, „organizație criminală”, „grup criminal (infracțional) organizat”, „criminalitate transfrontalieră”, „criminalitate organizată transnațională”.

Criminalitatea organizată face parte din infracționalitatea numită „de grup”. Ea este un fenomen complex, dificil de deslușit, pornind de la „bandele organizate” și până la cele de tipul „mafiei”. „Bandelesle organizate” constituie embrionul criminalității organizate, în timp ce „mafia” constituie forma cea mai înaltă, de succes.

Conceptul de „criminalitate organizată” este unul cu privire la care nu există, încă, un consens în definirea sa. Pe de o parte, există tendințe diferite de a defini această noțiune, iar, pe de altă parte, se constată punerea unui semn de egalitate între noțiunile de „criminalitate organizată” și „crimă organizată”¹, iar, uneori, și „organizație criminală”².

¹ H.Y. Albrecht, *La criminalité organisée et la notion d'ordre*, Criminalité organisée et ordre dans la société, Ed. P.U.D'Aix, 1997, p. 18.

² M. Cusson, *La notion de crime organisée*, Criminalité organisée et ordre dans la société, p. 39.

Rareori, se utilizează distinct una dintre cele trei noțiuni, iar în aceste cazuri, definirea uneia dintre acestea se face prin raportare la alta din celelalte două¹.

Problema definirii noțiunii de **crimă organizată** este una semantică și empirică, în același timp; este semantică deoarece este un concept contestat, neexistând acord complet asupra a ceea ce denotă termenul; este empirică deoarece nu există un consens absolut cu privire la exemplele de fond care ar putea intra în domeniul său de aplicare².

Raportându-ne la diferențele dintre noțiunile de **criminalitate** și **crimă** se constată că nu se poate spune că acestea sunt sinonime; **criminalitatea** este o noțiune specifică sociologiei sau criminologiei, iar **crima** este utilizată în special de dreptul penal.

Prin **criminalitate** se înțelege *ansamblul manifestărilor antisociale care încalcă prevederile înscrise în norma de drept, atrăgând după sine intervenția forței coercitive a statului*. În sens larg, **criminalitatea** este considerată *un caz particular al devianței sociale, care cuprinde totalitatea actelor care încalcă normele stabilite și violează codurile ei scrise (legea) sau nescrise (prescripțiile cutumei, așteptările opiniei publice etc.), reprezentând manifestări ilicite sau transgresiuni de la modelul normativ al unei anumite societăți*.

Prin **crimă** se înțelege, în sens larg, *orice violare a legii penale*.

Asocierea unuia dintre cele două cuvinte cu termenul de **organizat** conduce la nașterea unui alt concept; un simplu grup de persoane care comite una sau mai multe fapte penale nu se încadrează în fenomenul de crimă organizată. Jean Claude Monet aprecia că *„ceea ce caracterizează cel mai bine diferența între delincvența individuală și crima organizată, este faptul că strategia acțiunii individuale diferă total de strategia grupului criminal, considerat ca un ansamblu uman reperabil și caracterizat prin diviziunea sarcinilor, ierarhizarea nivelurilor de competență, existența și aplicarea riguroasă a procedurilor de coordonare și control și asigurarea circulației fluxurilor ilicite”*³.

¹ J.-P. Brodeur, *Le crime organisé*, Crime et sécurité. L'état des saviors (coord. L. Mucchielli et Ph. Robert, Chapitre 25, pp. 242-251. Paris: Les Éditions La Découverte, 2002): „*crima organizată este concepută ca produsul unei astfel de organizații criminale*”.

² A. Wright, *Organized Crime*, Ed. Taylor & Francis, 2006, p. 203.

³ J.-C. Monet, *La criminalité organisée*, Paris, 1996, p. 9, *apud*. I. Dascălu, C.-E. Ștefan, C. Țone, M. Surduleac, *Drogurile și crima organizată*, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 15.

În consecință, apreciem că este mai potrivit a se utiliza noțiunea de „crimă organizată” în detrimentul celei de „criminalitate organizată” deși, dacă s-ar continua raționamentul s-ar ajunge la definiții oarecum identice:

Criminalitatea organizată reprezintă ansamblul manifestărilor antisociale **comise în mod organizat, structurat; crima organizată** este definită prin raportarea la comiterea, **în mod organizat**, a unor fapte ce reprezintă violări ale legii penale. Termenul este potrivit atunci când se vorbește despre fenomen în general¹.

Raportându-ne la literatura juridică se constată că deseori se folosesc noțiunile de *crimă organizată* și *criminalitate organizată*, în același context, majoritatea autorilor considerându-le sinonime². Cu toate acestea se observă o preferință în utilizarea conceptului de **crimă organizată**, deși termenul are o valoare mai mult metaforică, gazetărească.

1.2.1. Definiții doctrinare

Primele referiri la conceptul de „criminalitate organizată” au apărut în Statele Unite ale Americii, în 1896, fiind utilizat de către un profesor de psihologie din Chicago. În accepțiunea autorului, criminalitatea organizată cuprinde: **gangsterismul** (liderii bandelor criminale), **marele banditism și mafia**. Anterior însă, fără a se folosi noțiunea de *criminalitate organizată*, în Italia au fost încercări de studiere a fenomenului care a căpătat denumirea de **mafie**, după denumirea dată de Giuseppe Rizzotto și Gaetano Mosca în piesa de teatru „**I mafiusidi la Vicaria**” (1863), care au definit **mafia** ca fiind „o expresie curentă, folosită pentru a desemna un **grup de indivizi drogați și violenți, uniți între ei prin raporturi secrete și de temut, aflați la originea unor acțiuni criminale**”.

Apoi, deputatul italian **Leopoldo Franchetti** a întocmit unul dintre primele rapoarte cu privire la structura mafiei. El remarcă faptul că

¹ V. Cioclei, *Despre ambiguitatea conceptuală în materia criminalității organizate*, „Lupta împotriva corupției și criminalității organizate”, Ed. Lumina Tripo, 2002, p. 139.

² G.F. Treverton, C. Matthies, K.J. Cunningham, J. Goulka, G. Ridgeway, A. Wong, *Film Piracy, Organized Crime, and Terrorism*, RAND Corporation, 2009, p. 12.

mafia „*reprezintă o clasă violentă de infractori pregătiți oricând să ucidă*”, fiind o adevărată „*industrie a violenței*”¹.

Încă de la începuturile studiilor dedicate crimei organizate s-a constatat că², atât în limbajul doctinar, cât și în limbajul popular, crima organizată era sinonim cu organizația criminală, sindicat al crimei, cartel criminal sau confederație criminală.

În prezent, pentru clarificarea conceptului de „*crimă organizată*”, se constată existența unor multitudini de definiții; unii autori utilizează acest termen pentru a defini un set de relații între organizații ilegale, în timp ce alții îl utilizează pentru a indica un grup de activități ilegale efectuate de către un anumit set de agenți³. Din punct de vedere sociologic, fenomenul crimei organizate este un sistem social și o lume socială. Sistemul este compus din relațiile care unesc din același punct de vedere infractorii, politicienii, oamenii legii și diverșii întreprinzători. În același sens, unii autori⁴, referindu-se la crima organizată, consideră că aceasta ocupă prin definiție o poziție într-un sistem social, o organizație care a fost în mod rațional concepută pentru a maximiza profiturile prin desfășurarea unor activități ilicite și prin oferirea de bunuri interzise prin lege, produse și servicii a căror cerere este satisfăcută de membrii societății în care organizația se află.

Din punctul de vedere al criminologiei, se folosește sintagma „*crimă organizată*” pentru a face deosebirea dintre infractorii profesioniști și cei amatori și pentru a indica faptul că o activitate criminală este reprezentată de asociațiile cooperatiste între grupurile de indivizi⁵.

În special, pentru definirea conceptului se folosește noțiunea de **organizație criminală** sau se apelează la enumerarea trăsăturilor fundamentale ale acesteia.

¹ J. Dickie, *Cosa Nostra: a history of the Sicilian Mafia*, vol. 2, Ed. Palgrave Macmillan, New York, 2004, p. 59.

² D. Cressey, *Criminal Organizations: Its Elementary Forms*, Harper and Row Publishers, New York, 1972, p. 21.

³ G. Fiorentini și S. Pelitzman, *The Economics of Organized Crime (Introduction)*, Cambridge University Press, 1995, p. 3.

⁴ D.R. Cressey, *Theft of the nation: the structure and operations of organized crime in America*, Ed. Harper, New York, 1969.

⁵ Gh. Popescu, Cr.-E. Ștefan, *Abordarea conceptuală a fenomenului crimei organizate*, Revista de investigare a criminalității, nr. 1/2008, p. 133.

În special, în prezent, conceptul de crimă organizată are accepțiunea generală de întreprindere criminală, înțeleasă ca având activități cu scop lucrativ¹.

O abordare interesantă a conceptului de *crimă organizată* constă în a-l privi ca încorporând următoarele două noțiuni: **a)** procurarea de bunuri și servicii ilegale și **b)** organizația criminală, înțeleasă ca o entitate la scară largă, implicată în activități ilegale, cu o identitate colectivă bine definită și o subdiviziune a muncii în rândul membrilor săi².

Activitatea de bază a crimei organizate este furnizarea de bunuri și servicii ilegale – jocuri de noroc, împrumut de tipul cămătăriei, droguri și alte forme de vicii – pentru nenumărați clienți. Prin urmare, există o legătură directă între activitățile de bază ale crimei organizate și managementul piețelor ilegale³.

Într-un sens simplu, crima organizată este înțeleasă ca fiind activitatea unor entităților de afaceri ilegale, ai căror membri sunt legați împreună, din cauza interesului grupului lor și dorinței lor de a profita de activitățile ilegale⁴.

În mod similar, crima organizată este definită ca o întreprindere non-ideologică în care sunt implicate mai multe persoane în strânsă interacțiune socială; întreprinderea este organizată pe bază ierarhică, cu cel puțin trei niveluri, în scopul de a obține profit și putere prin implicarea în special în activități ilegale, dar și legale⁵. Tot prin raportarea la noțiunea de „întreprindere” este definită crima organizată și de către profesorul american Jay S. Albanese: „*Crima organizată este o întreprindere criminală cu durată în timp, care lucrează rațional în scopul obținerii de profit din activități ilicite, existența sa continuă fiind*

¹ L. Paoli, *Fratelli di mafia: Cosa Nostra e 'Ndrangheta*, Ed. Il Mulino, Bologna, 2000, p. 91 și 92 *apud.* M.L. Cesoni (coord.), *Criminalité Organisée – Des représentations sociales aux définitions juridiques*, Ed. Bruylant, Bruxelles, 2005, p. 9.

² L. Paoli, C. Fijnaut, *Organised crime in Europe: Concept, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*, Ed. Springer, Dordrecht, 2004, p. 22.

³ L. Paoli, C. Fijnaut, *Organised crime in Europe...*, *op. cit.*, p. 22.

⁴ R. Drislane, G. Parkinson, *Online Dictionary of the Social Sciences* (2008) Athabasca, University and ICAAP <http://bitbucket.icaap.org/dict.pl?alpha=O>.

⁵ H. Abadinsky, *Organized Crime*, 7th ed., Ed. Wadsworth Thomson Learning, Belmont, CA, 2007, p. 6.